

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خانواده درمانی سوء مصرف مواد

تألیف:

اصغر بدایع - شهناز شیبانی

سرشناسه	: بدایع، اصغر، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: خانواده‌درمانی سوء مصرف مواد / تألیف اصغر بدایع، شهناز شیانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۰ ص.
شابک	: ۵۵۰۰۰ ریال: ۴-۷۳-۸۸۶۳-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: واژه‌نامه.
موضوع	: معتادان -- روابط خانوادگی
موضوع	: اعتیاد -- درمان
موضوع	: روان‌درمانی خانواده
شماره افزوده	: شیانی، شهناز، ۱۳۵۵ -
شماره افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰ خ ۳۵ ب ۵۸۰۱ HV
رده بندی دیویی	: ۳۶۲/۲۹۳
شماره کتابشناس ملی	: ۲۳۲۰۲۹۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مرکز تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد

نام کتاب: خانواده درمانی سوء مصرف مواد

تألیف: اصغر بدایع - شهناز شیانی

ویراستار: دکتر رضا سیدنور

شابک: ۴-۷۳-۸۸۶۳-۹۶۴-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال

چاپ اول: ۱۳۹۰

چاپ: کارپا

ناشر: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اولین، بلوار دانشجو، خیابان کودکان، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

تلفکس: ۲۲۱۸۰۰۸۱

همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
------	-------

۹	این کتاب درباره چیست؟
---	-----------------------

فصل اول

۱۱	مقدمه
۱۲	خانواده
۱۴	خانواده درمانی
۱۵	اهمیت خانواده درمانی
۱۸	اثربخشی خانواده درمانی
۲۳	مقرون به صرفه بودن

فصل دوم: آسیب شناسی خانواده دچار سوء مصرف مواد

۲۵	مقدمه
۲۷	آسیب پذیری زیست شناختی - محیط ژنتیکی
۲۹	تأثیر محیط خانوادگی بر سوء مصرف مواد
۳۱	آسیب شناسی کودک به عنوان عامل زمینه ساز سوء مصرف مواد
۳۹	عوامل خطر در رابطه نوجوان - ولی
۴۰	الگوی مصرف مواد در خانواده
۴۲	جو خانواده
۴۶	تأثیر سوء مصرف مواد بر خانواده
۴۹	الگوهای مختل
۵۴	مادر سوء مصرف کننده
۶۰	رابطه پدر - کودک
۶۷	مصرف الکل و تعامل زوجین

۶۸	هم‌وابستگی
۷۱	نقشهای خانواده
۷۶	شرم و کمک نگرفتن
۷۸	پرهیز و نقش شخص سوء مصرف کننده مواد
۷۸	خشونت خانواده و سوء مصرف مواد
۸۱	انتخاب نشانه
۸۳	کارکرد نشانه
۸۵	خانواده و نوع ماده

فصل سوم: نظریه‌های خانواده درمانی سوء مصرف مواد

۸۷	مقدمه
۸۸	مدل بیماری
۹۰	نظریه منظومه‌های خانواده
۹۵	مدل شناختی - رفتاری
۹۸	مدل روان تحلیلی
۱۰۲	مدل هستی گرایی
۱۰۵	مدلهای ترکیبی
۱۰۵	خانواده درمانی ساختاری / راهبردی
۱۰۹	نظریه رشدی و بوم‌شناسی اجتماعی
۱۱۰	خانواده درمانی چند بعدی
۱۱۱	خانواده درمانی چند منظومه‌ای
۱۱۲	خانواده درمانی چند گانه
۱۱۳	درمان راه حل - محور
۱۱۴	درمان ترکیبی خانواده و شناختی - رفتاری
۱۱۸	شبکه درمانی
۱۲۰	خانواده درمانی انفرادی
۱۲۱	تمایز رویکرد خانواده درمانی انفرادی از کار سنتی با افراد

فصل چهارم: مهارتها و فنون خانواده درمانی سوء مصرف مواد

۱۲۳	 مقدمه
۱۲۵	 مسائل مرحله آغازین درمان
۱۲۵	 ارزیابی و سنجش خانواده
۱۲۶	 ساختار خانواده
۱۳۱	 مسائل تشخیصی
۱۳۲	 توانمندیهای خانواده
۱۳۳	 مسائل مواد مخدر
۱۳۵	 ایجاد منظومه اولیه‌ای برای رسیدن به پرهیز
۱۳۶	 اتخاذ روشی برای حفظ پرهیز
۱۳۷	 کار با خانواده‌هایی که در آن سوء مصرف مواد ادامه دارد
۱۳۹	 طول مدت درمان و تعداد جلسات
۱۴۰	 قرارداد درمانی اولیه
۱۴۱	 درگیرسازی کل خانواده در درمان
۱۴۳	 سطوح انگیزشی
۱۴۴	 سطوح درگیری با خانواده‌ها
۱۴۹	 تعیین‌کننده‌های سطح درگیری
۱۵۰	 مراحل تغییر
۱۵۵	 فنون خاص ساختاری
۱۶۰	 تغییر تعاملات میان اعضاء خانواده
۱۶۳	 مدیریت مقاومت
۱۶۴	 مدیریت موقعیتهای بحرانی
۱۶۶	 مسائل مرحله پایانی
۱۶۶	 مدیریت پایان درمان
۱۶۷	 سازگاری مجدد خانواده پس از توقف سوء مصرف مواد
۱۶۸	 پیگیری و مراقبت پس از درمان

فصل پنجم: خانواده درمانی سوء مصرف مواد در نوجوانان

۱۶۹	 مقدمه
۱۷۰	 انگیزه درمان
۱۷۱	 اتحاد درمانی و مداخله با یک نوجوان
۱۷۲	 فرای خانواده
۱۷۴	 مکانیسم‌های تغییر در درمان خانواده - محور نوجوان
۱۷۸	 خانواده درمانی چند بعدی
۱۸۰	 ابعاد خانواده درمانی چند بعدی
۱۸۳	 رویکرد و فرضیات نظری کلی
۱۸۷	 نظریه تغییر
۱۹۱	 اصول خانواده درمانی چند بعدی
۱۹۲	 شرایط ارائه MDFT
۱۹۲	 سه مرحله برنامه درمانی MDFT

فصل ششم: زوج درمانی

۱۹۷	 زوج درمانی رفتاری
۱۹۷	 مقدمه
۱۹۹	 دستورالعمل بالینی زوج درمانی رفتاری
۱۹۹	 مداخلات متمرکز بر مواد در BCT
۱۹۹	 قرارداد تعدیل روزانه
۲۰۴	 قرارداد اعتدال با دارو
۲۰۴	 حمایت برای پرهیز
۲۰۵	 مداخلات متمرکز بر رابطه در BCT
۲۰۶	 افزایش فعالیتهای ثبت
۲۰۹	 آموزش مهارت‌های ارتباطی
۲۱۳	 مغایرت‌هایی برای BCT
۲۱۴	 زوج درمانی کوتاه مدت
۲۱۵	 درگیری زوج

۲۱۶	 شکل گروهی
۲۱۶	 روش ترکیبی
۲۱۷	 تفاوت‌های میان جلسات زوج انفرادی و گروهی
۲۱۸	 اختلالات همزمان
۲۲۱	 جلسات درمان
۲۲۹	 منابع
۲۳۵	 موضوع نما

www.ketab.ir

این کتاب درباره چیست؟

علی‌رغم پذیرش اهمیت در نظر گرفتن خانواده‌ها در درمان، می‌دانیم که بسیاری از درمانگران یا مشاوران سوء مصرف مواد باور ندارند که مهارت‌ها یا آموزش مورد نیاز را برای انجام این کار ندارند. این کتاب بدین منظور تهیه شده است که مجموعه‌ای از اطلاعات و مهارت‌های لازم را در اختیار مشاوران و درمانگران سوء مصرف مواد قرار دهد. قصد این کتاب تبدیل مشاوران سوء مصرف مواد به خانواده درمانگر نیست. خانواده درمانی، همانند درمان سوء مصرف مواد، رشته وسیعی با دانش عمیق و مهارت‌هایی است که نمی‌توان آن را در قالب یک دوره یا از طریق یک کتاب آموخت. رابطه میان خانواده درمانی و درمان سوء مصرف مواد یک رابطه همیارانه است تا یک رابطه رقابتی. به عبارتی دیگر، می‌توان از طریق انتقال دانش مربوط به خانواده درمانی به درمانگران سوء مصرف مواد به آنها در بهبود کارشان کمک کرد، درست همانطوریکه آگاهی از حیطه درمان اعتیاد می‌تواند به خانواده درمانگران در دیدن و کار کردن با مراجعینی که برای خانواده درمانی مراجعه می‌کنند مفید باشد (مک کالم، ترپر، ۲۰۰۱؛ به نقل از TIP39³)

نیاز به آموزش خانواده درمانی برای درمانگران سوء مصرف مواد از سال ۱۹۹۸ توسط SAMHSA⁴، با انتشار مهارت‌های مشاوره وابستگی به مواد: دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های درمانگری حرفه‌ای⁵، مورد توجه قرار گرفته است (SAMHSA، ۱۹۹۸).

این منبع هشت مهارت اصلی را برای مشاوران و درمانگران سوء مصرف مواد ترسیم کرده است که یکی از آنها دانش و مهارت‌های انجام مشاوره خانواده است. مخصوصاً مشاوران و درمانگران باید مهارت‌های زیر را برای انجام کار شایسته با خانواده‌ها داشته باشند:

-
- 1- Mc Collum
 - 2- Trepper
 - 3- Treatment Improvement Protocols
 - 4- Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA)
 - 5- Addiction Counselling Competencies: The Knowledge, Skills, and Attitudes of Professional Practice

۱. درک ویژگیها و پویاییهای خانواده‌ها، زوجین و اشخاص مهم دیگری که تحت تأثیر مصرف مواد هستند.
 ۲. آشنایی با مدل‌های تشخیص و مداخله در خانواده‌ها، زوجین و اشخاص مهم آنها، شامل ساختارهای خانواده گسترده، خویشاوندی و استفاده مناسب از آنها.
 ۳. تسهیل درگیرسازی اعضای منتخب خانواده، زوج یا اشخاص مهم آنها در فرآیند درمان و بهبود.
 ۴. کمک به درک خانواده‌ها، زوجین و اشخاص مهم آنها از تعامل میان سیستم و رفتارهای مصرف مواد.
 ۵. کمک به خانواده‌ها، زوجین و اشخاص مهم آنها برای اتخاذ شیوه‌ها و رفتارهایی که موجب ادامه بهبود و نگهداری از روابط سالم باشد (SAMHSA، ۱۹۹۸، ص ۱۲۲).
- از این رو این کتاب به درمانگران و مشاوران سوء مصرف مواد کمک خواهد کرد تا:
- به طور کلی به درک بهتری از تأثیر سوء مصرف مواد بر خانواده‌هایی که درگیر آن هستند، برسند.
 - با آسیب‌شناسی خانواده دچار سوء مصرف کننده مواد بیشتر آشنا شوند.
 - تشخیص دهند که اعضای خانواده نیازمند درمان در بافت خانواده هستند.
 - پی به ارزش خانواده درمانی در درمان سوء مصرف مواد ببرند و مداخلات خودشان را با این روش ترکیب کنند.
 - با برخی از مهارت‌های خانواده درمانی سوء مصرف مواد آشنا گردند.
- در حقیقت، این کتاب ترکیبی، هر چند ترکیبی نو، از منابع موجود در خصوص آسیب‌شناسی خانواده و خانواده درمانی سوء مصرف مواد است و بی شک خالی از نقص نیست، که این خود احتمالاً از دو منبع ناشی می‌شود. اول، محدودیت دانش نگارندگان و دوم، محدودیت منابع موجود در زمینه خانواده درمانی سوء مصرف مواد - به دلیل نو بودن این حیطه! هر چند در حال حاضر که کتاب پس از گذشت چهار سال آماده چاپ شده است منابع جدیدی ممکن است در دسترس باشند. مسلماً برداشتها و نقطه نظرات خوانندگان فرصت ارزشمندی برای بهبود و اصلاح این مجموعه خواهد بود.